

Bir Sosyal Bilim Olarak Uluslararası İlişkiler

International Relations as A Social Science

Neslihan TOPCU ALPARSLAN

Dr., Bağımsız Araştırmacı

ORCID: 0000-0002-0822-0062, email: neslihan.topcu@outlook.com

Öz

Genelde sosyal bilimlerin ve özelde ise psikoloji, sosyoloji, tarih ve diğer tüm sosyal bilim disiplinlerinin bilim olup olmadığı üzerine doğa bilimciler tarafından başlatılan bir tartışma, uzun yıllardır akademide hatırı sayılır bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda bu çalışma; bilimin kriterlerinin ne olduğu, sosyal bilimlerin bu kriterleri ne ölçüde sağladığı ve Uluslararası İlişkiler'in sosyal bilimler içinde nasıl bir disiplin olduğu yönünde genelden özele doğru bir gidişatla Uluslararası İlişkiler'in bilimselliğine ilişkin bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden olan içerik analizi takip edilerek hazırlanan bu çalışma; ontoloji, epistemoloji ve metodoloji olmak üzere bilimin boyutları üzerinden Uluslararası İlişkiler disiplinini incelemektedir. Bu doğrultuda Uluslararası İlişkiler'in ontolojik alt yapısının İdealistler ve Realistler arasındaki tartışma ile atıldığı ve pozitivist ve post pozitivist tartışmayla da farklı bir boyuta taşındığı görülmektedir. Disiplinin epistemolojik temelleri, pozitivist ve post pozitivist tartışmayla şekillenmiş ve son zamanlarda çoğulculuk ve analitik eklektizm disipline epistemolojik açıdan yeni bir soluk getirmiştir. Son olarak metodoloji hususunda ise Gelenekselci ve Davranışsalci tartışma önemli bir rol oynamıştır. Öte yandan analitik eklektizmin metodolojiye uyarlanmasıyla ilgili girişimler, disiplinin metodolojik açıdan çeşitlenmesine katkı sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilimler, Uluslararası İlişkiler, Ontoloji, Epistemoloji, Metodoloji

Abstract

A long-standing debate – initiated primarily by natural scientists – centres on whether the social sciences in general, and disciplines such as psychology, sociology, history, and others in particular, can be considered "scientific" in the same sense as the natural sciences. This discussion has held a prominent place in academic circles for many years. In this context, the present study aims to offer a perspective on the scientific status of International Relations through a general-to-specific trajectory. It explores what constitutes science, to what extent the social sciences meet these scientific criteria, and how International Relations positions itself as a discipline within the broader field of social sciences. Adopting content analysis, a qualitative research method, this study examines the discipline of International Relations through the three foundational dimensions of science: ontology, epistemology, and methodology. In this regard, it is observed that the ontological foundations of the discipline were laid through the Idealist-Realist debate and later evolved with the rise of the positivist–post-positivist divide. The epistemological structure of the field has similarly been shaped by this positivist and post-positivist discussion, with recent developments such as pluralism and analytical eclecticism bringing new dimensions to epistemological thinking within the discipline. Finally, in terms of methodology, the Traditionalist-Behaviouralist debate has played a key role. Furthermore, attempts to integrate analytical eclecticism into methodological approaches have contributed to a diversification of research practices in International Relations.

Keywords: Social Science, International Relations, Ontology, Epistemology, Methodology.

Makale Türü / Article Type Araştırma Makalesi/Research Article	Başvuru Tarihi / Submitted 25.03.2025	Kabul Tarihi / Accepted 22.04.2025
Bu makaleye atıf için / To cite this article Topcu Alparслан, N. (2025). Bir Sosyal Bilim Olarak Uluslararası İlişkiler. <i>Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi</i> , 9(1), 156-174.		

Giriş

Romalı şair Horatius'un "sapere aude (bilmeye cesaret et)" sözü, bilme eyleminin her şeyden önce cesaretle ilgili olduğuna dikkatleri çekmektedir. Bir şeyi keşfetmek ve bir şeyin ardı arkası hakkında araştırma yapmak, soru sormak, sorulara cevap aramak çaba gerektiren bir yolculuktur. Bu hususta şunu belirtmek gerekir, bahsedilen bilme eylemi ile aklın sınırlarını zorlayan bir eylem türü kastedilmektedir. Aklın sınırlarını zorlamak ise ancak bir sebebin peşine düşmekle bir gerçeği aydınlatmak istemekle olabilir. Bu yüzden bilmeye cesaret etmek sancılı bir süreçtir. Tam da bu sancılı süreç, bilimin doğuşuna tanıklık etmektedir.

Bilim kapsayıcı bir kavramdır. Dışarıdan bakıldığında sadece bilim olarak bir bütünlük sergilemekte ancak içine bakıldığında ince ayrımlar kendini göstermektedir. Bilimin içindeki bu ayrımlar diğer bir deyişle uzmanlaşmalar, aslında olumlu bir durumdur. Uzmanlaşmak için düşünsel bir ilerleme kat edilmesi ve kavramların ve tekniklerin etkileyici oranda rafine edilmesi gerekmektedir (Snow, 2019: 61-62). Benzer şekilde sosyal bilimlerde de her ne kadar dışarıdan bir bütünlük içinde görülse de kendi içerisinde farklı farklı disiplinleri barındırmaktadır. Bunlardan biri ise Uluslararası İlişkiler'dir.

Uluslararası İlişkiler disiplini, çok genç bir disiplin olmasına rağmen bu alanla ilgili literatür, geniş bir yelpaze sunmaktadır. Ancak bu çalışmanın kapsamı gereği Uluslararası İlişkiler'in bir sosyal bilim olarak ele alınmasıyla ilgili çalışmalara bakıldığında ne yazık ki, aynı çeşitlilikle karşılaşmamaktadır. Literatürde Uluslararası İlişkiler'in ontolojik¹, epistemolojik² ve metodolojik³ olarak ayrı ayrı değerlendirilmesi var olan çalışmalar arasındadır.

Yukarıda bahsedilen çalışmaların yanı sıra kimi çalışmalar⁴ ise Uluslararası İlişkiler disipliniinde meydana gelen İdealizm ve Realizm, Gelenekselcilik ve Davranışsalcılık, Neorealizm ve Neoliberalizm ve son olarak Pozitivist ve Post-pozitivist olmak üzere dört büyük tartışma üzerinden Uluslararası İlişkiler'in oluşumuna genel bir çerçeve sunmaktadır.

¹ Detaylı bilgi için bakınız. Smith, A. (1982). Rethinking the Question of an Ontology for International Relations. *Millennium: Journal of International Studies*, 11 (1), pp. 27-37; Fernandes, V. R. (2017). Idealism and Realism in International Relations: An Ontological Debate. *E-journal of International Relations*, 7 (2), pp. 14-25.

² Detaylı bilgi için bakınız. Sil, R. and Katzenstein, P. J. (2010). *Beyond Paradigms. Analytic Eclecticism in the Study of World Politics*. New York: Palgrave Macmillan; Bueger, C. (2012). From Epistemology to Practice: A Sociology of Science for International Relations. *Journal of International Relations and Development*, 15(1), pp. 97-109.

³ Detaylı bilgi için bakınız. Kundu, A. (2009.), *The Social Sciences: Methodology and Perspectives*. Delhi: Pearson Education; Şatana, N. S. (2016). Uluslararası İlişkilerde Bilimsellik, Metodoloji ve Yöntem. *Uluslararası İlişkiler*, 12 (46), ss. 10-33; Daban, C. (2017). Uluslararası İlişkilerde Teorik Tartışmaların Yönteme Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), ss. 190-227.

⁴ Detaylı bilgi için bakınız. Ryan, A. B. (2006). Post Positivist Approaches to Research. In *Researching and Writing Your Thesis: A Guide for Postgraduate Students* (pp. 12-26). Ireland: Maynooth Adult and Community Education; Yalvaç, F. (2017). Uluslararası İlişkilerde Teori Kavramı ve Temel Teorik Tartışmalar. Ramazan Gözen (Der.), *Uluslararası İlişkiler Teorileri* içinde (ss. 31-66). İstanbul: İletişim Yayınları.

Mevcut çalışmalardan farklı olarak bu çalışma bilimin kriterlerinin neler olduğu ve sosyal bilimlerin bu kriterleri ne ölçüde sağladığı soruları etrafında Uluslararası İlişkiler'in sosyal bilimler içinde kuramsal olarak nasıl bir disiplin olduğunu mercek altına almaktadır. Bu kapsamda Uluslararası İlişkiler disiplini dört büyük tartışma ve son dönemde geliştirilen yeni yaklaşımlar üzerinden ontolojik, epistemolojik ve metodolojik açıdan kapsayıcı bir biçimde incelenmektedir. Bir disiplinin bilimsellik kazanması noktasında ontolojik, epistemolojik ve metodolojik yönden temellerinin açıkça tanımlanmış ve bilimsel ölçütlerle uyumlu olması beklenmektedir. Bundan dolayı Uluslararası İlişkiler'in kuramsal gelişiminin analiz edilmesi, bilimin kriterlerini ne ölçüde karşıladığını ortaya koymak açısından önemlidir.

Bu çalışma, nitel araştırmaya dayanan bir içerik analizidir. İçerik analizi; yazılı, sözlü ya da görsel iletişim materyallerinde yer alan anlamlı temaların sistematik bir biçimde tanımlanması, kodlanması ve yorumlanmasını amaçlayan bir tekniktir. Nitel içerik analizinin temel amacı, belirli bir sosyal olguyu anlamak üzere metinlerde yer alan açık ya da örtük anlamları ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda çalışmada, Uluslararası İlişkiler disiplininin bilimsel niteliği, üç temel kuramsal boyut (ontoloji, epistemoloji, metodoloji) üzerinden analiz edilmiştir.

Araştırma kapsamında izlenen içerik analizi süreci aşağıdaki aşamalardan oluşmuştur:

Veri Toplama ve Seçimi: Uluslararası İlişkiler disipliniyle ilgili Türkçe ve İngilizce literatür taranmıştır. Özellikle, disiplinin bilimselliğini konu alan kitaplar, akademik makaleler, kitap bölümleri ve kuramsal çerçeveler tercih edilmiştir. Doğa bilimleri ve sosyal bilimler karşılaştırmasına dair klasik metinlerin yanı sıra, Uluslararası İlişkiler'in kuramsal gelişimini aktaran kaynaklara öncelik verilmiştir.

Kodlama: Elde edilen metinler, üç ana kategoriye ayrılmıştır:

Ontolojik Kodlar: Gerçekliğin doğasına ilişkin görüşler (örneğin idealizm, realizm, yapı-ajans ilişkisi)

Epistemolojik Kodlar: Bilginin nasıl elde edileceğine ilişkin yaklaşımlar (örneğin pozitivism, post-pozitivism, çoğulculuk, analitik eklektizm)

Metodolojik Kodlar: Bilginin hangi yöntemlerle üretileceği (örneğin gelenekselci-yorumlayıcı yöntemler, davranışsalci yaklaşımlar, karma metodolojiler)

Tematik Analiz: Kodlanan veriler, belirlenen kategorilere göre karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Böylece Uluslararası İlişkiler disiplininin zaman içinde geçirdiği evrimsel süreçler, teorik kırılmalar ve metodolojik çeşitlenmeler anlamlandırılmıştır.

Yorumlama: Bulgular hem sosyal bilimlerin geneliyle hem de Uluslararası İlişkiler disipliniyle ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Özellikle sosyal bilimlerin bilimselliği bağlamında yapılan tartışmalarla, Uluslararası İlişkiler'in nerede konumlandığı değerlendirilmiştir.

Bu yöntem sayesinde disiplinin sadece kuramsal geçmişine değil, aynı zamanda bilgi üretim biçimlerine dair eğilimlerine de ışık tutulmuştur. İçerik analizi ile elde edilen bulgular, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ontolojik, epistemolojik ve metodolojik düzlemlerde detaylandırılmıştır.

Çalışma, üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde bilimin ne olduğu, nasıl ortaya çıktığı ve bilimin boyutlarının neleri içerdiği sorularına cevap aranmaktadır. İkinci bölümde öncelikle doğa bilimleri ve sosyal bilimler arasındaki tartışmaya ve bu tartışmanın ardından bilimin boyutları üzerinden sosyal bilimlerin analizine yer verilmektedir. Üçüncü bölüm altında sosyal bilimlerin bir disiplini olan Uluslararası İlişkiler; ontolojik, epistemolojik ve metodolojik olarak incelenmektedir.

Bilim Nedir?

Bilim bilgiden ve bilgi ise bilmek kökünden türeyerek oluşan kelimelerdir. Bilimi anlamak için önce bilmeyi ve sonra bilgiyi anlamak gerekmektedir. Bilme eylemi, hiç şüphesiz insan yaratıldığından beri var olan bir eylem türüdür. İnsanoğlu; yaşadığı çevreyi, etrafında olup bitenleri, varoluş sebebini, sorunlara ilişkin cevapları ve birçok diğer meseleyi bilmek istemekte ve bu bilme isteğinden dolayı sürekli arayış halindedir. İnsanın bu arayış hali, bilmeyi ve bu arayış sonunda elde ettiği çıktı ise bilgiyi temsil etmektedir.

Brian Fay’ın perspektifinden bilmek, “teşhis etmek, tarif ve tavsiz etmek, aynı deneyimleri yaşamak” (Fay, 2017: 28) gibi çeşitli anlamlara gelmektedir. Bilmek, sadece yeni bir sonuca ulaşmak gibi kısıtlı bir mana taşımamaktadır. Var olan bir şeyi bulmak ya da bir durumu analiz etmek veya bir konuda deneyim sahibi olmak bilme eyleminin kapsamındadır. Hayatta karşılaşılan her şey, birer bilgi kaynağıdır.

Bilimin tanımı üzerine literatüre bir göz atıldığında görülecektir ki, bilimle ilgili sayısız tanım mevcuttur. Türk Dil Kurumu’nun tanımına göre bilim, “evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak yasalar çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, ilim” (TDK, 2024) olarak ifade edilmektedir. Peter Dear’ın bilim tanımı ise “dünyanın nasıl çalıştığına dair açıklamaların yanı sıra tüm insanları, kurumları ve teknikleri bilmeyi içeren bir süreçtir” (Dear, 2016: 1-2). Her iki tanım da bilimi tanımlamaktadır, ancak her iki tanımın bilimi ele alış şekli farklıdır. İlk tanım, bilimi genel geçer bir yasaya ulaşma olarak daha dar bir ölçekte tasvir ederken; ikinci tanım, bilimi genel geçer yasalar olsun veya olmasın ulaşılan bilgi olarak daha geniş bir ölçekte değerlendirmektedir. Ancak bu hususta şunu belirtmek gerekmektedir, bilimsel bilgi evrensel nitelikte cevap vermelidir. Bilim; hayatın anlamı nedir, Tanrı var mıdır, iyi ve kötü neye göre şekillenir türünden sorularla ilgilenmemektedir (Hohenberg, 2017: 5). Bilimi, diğer bilgi türlerinden ayıran ve bilimi bilim yapan zihinsel bir etkinliğin ardından olguları açıklayan genellemelere ulaşabilmektir (Kurubaş, 2008: 132).

Bilim diye bir alanın var olabilmesi ve bilimlerin hakkında fikir yürütülmesi adına bilim insanlarının yeri ve önemi yadsınamaz. Ömer Demir’in (2014: 17) ifadesiyle bilimler; o bilimi ortaya çıkaran, geliştiren ve yaygınlaştıran bilim insanlarının ürünüdür. Günümüzde bilim insanı olarak adlandırdığımız bu kişiler, aslında geçmişin filozoflarıdır. 1840 yılına değin bilim insanları, doğa filozofu olarak anılmıştır. 1840 yılında Tümevarım Bilimlerinin Felsefesi (The Philosophy of the Inductive Sciences) kitabında William Whewell, sanatla (art) uğraşanlara sanatçı (artist) deniyorsa bilimle (science) uğraşanlara da bilim insanı (scientist) denilmesi gerektiğini belirtmiş ve doğa filozofu tanımının yerini bilim insanının almasını sağlamıştır (Snow, 2019: 7-8).

Bilim insanlarının yaptığı çalışmaları, uygarlıklar dönemine kadar götürmek mümkündür. Uygarlıklar dönemindeki çalışmalarda daha çok deneysel bilginin ön plana çıktığı görülmektedir (Topdemir ve Unat, 2014: 22). Mısır uygarlığı, Çin uygarlığı, Hint uygarlığı ve Mezopotamya uygarlıkları başta olmak üzere tüm diğer uygarlıklar doğada gerçekleşen olayları gözlemleyerek matematik, geometri, astronomi, kimya ve diğer pek çok alanda ilerlemeler kat ederek bir sonraki nesle büyük bir bilgi birikimi aktarmıştır. Uygarlıkların ardından Antik Yunan, bilim çalışmalarında etkili bir yer almaya başlamıştır. Bu dönemde deneysel bilgiyle beraber felsefi düşünce de gelişmiştir. Aristoteles, Thales, Pisagor, Demokritos ve Anaksagoras gibi düşünürler evreni anlamak için mitolojik yaklaşımlar yerine akla ve gözleme dayalı açıklamalar geliştirmiş, böylece bilimin temellerini atmıştır. Bilimin Batı'daki gelişiminin ardından 7. yüzyılda bilim, tekrar Doğu'da ilerlemesine devam etmiştir. Doğu'daki bu ilerleyişte özellikle İslam medeniyeti öncü bir rol sergilemiştir. Müslümanlar; Yunan ve Hint medeniyeti gibi diğer medeniyetlerden bilimleri alarak kendileri yeni ilimler geliştirmiştir. 16. yüzyıla değin Batı'da kilisenin sert öğretilerinden dolayı insanların öğrenme, keşfetme gibi eğilimleri bastırılmaya çalışılırken; aynı zaman diliminde Doğu'da İslam dini, insanların ilim yapması için teşvik edici bir etken olmuştur. 7. yüzyılla 16. yüzyıl arasındaki dönem boyunca İslam medeniyeti; matematikte, tıpta, fizikte, geometride, kimyada ve daha pek çok bilim dalında yenilikler ortaya koymuştur. 17. yüzyıldan itibaren ise modern bilimin gelişmesinde Avrupa, hâkimiyeti eline almıştır. Galileo Galilei'nin matematiksel ifadeler kullanarak doğa bilimlerine ilişkin tahminler yürütmesi, bilimin gidişatını önemli ölçüde etkileyen bir hadise olmuştur (Bayram, 2018: 8-9). Rönesans dönemi, ilk kez doğaya hükmetmek adına bilime anlam yüklendiği bir dönemdir. Önceki dönemlerde doğa anlaşılmaya ve doğaya uygun davranışlar geliştirilmeye çalışılırken Rönesans ile tam tersine doğa kontrol altına alınmak için anlaşılmaya çalışılmıştır. Bunun sonucu olarak doğaya ilişkin elde edilen çıktıların kaydedilmesinde matematik yükselişe geçmiştir. Deney ve gözlemlerin sayısal ifadelerle somutlaştırılması Kepler, Galileo ve Francis Bacon gibi isimler tarafından benimsenmiştir (Daştan, 2013: 36).

Bilimin ilerleyiş sürecine bakıldığında görülmektedir ki, bilim bir nehir gibidir. Nehir, farklı farklı kollardan beslenmekte ve kimi zaman yükselmekte ve kimi zaman durulmaktadır. Bilimler de farklı farklı insanlardan ve kültürlerden beslenmekte ve kâh yükselmekte kâh durulmaktadır (Sezgin, 2007: 100). Bilimin günümüzdeki çehresini alana kadar geçtiği süreç, hiç şüphesiz sayısız bilim insanının katkılarıyla gerçekleşmiş ve gerçekleşmeye devam etmektedir. Bilim, sahip olduğu bu ortak paydaş sayesinde evrensel bir nitelik kazanmaktadır.

Bilimlerin ortaya çıkması ve belli bir süre zarfı içinde git gide çeşitlenmesi, akademiya bilimlerin sınıflandırılması yönünde bir eğilimin oluşmasına sebep olmuştur. Bilimlerin sınıflandırılması, bilim insanlarının çeşitliliği kadar çeşitlilik göstermektedir. Prof. Dr. Lokman Çilingir, bilimi formel ve deneysel bilimler olmak üzere iki gruba indirmektedir. Formel bilimler, sayılar ve önermeler gibi gerçekte var olmayan konularla ilgilendiğinden dolayı deneysel bilimlerden ayrı bir gruba yerleştirilmiştir. Deneysel bilimler ise doğa bilimleri ve sosyal bilimler olarak kendi içinde bölünmektedir (Çilingir, 2013: 7). Prof. Dr. Teo Grünberg'e göre bilim dar anlamda sadece tabiat bilimlerini çağrıştırırken geniş anlamda deduktif bilimler ve empirik bilimleri içermektedir (Grünberg, 1971: 41). Immanuel Wallerstein ise bilimi soyut bilimler, doğa

bilimleri ve beşerî bilimler olarak üç başlık altında tasnif etmektedir (Wallerstein, 1996: 10). Bilim üzerine yapılan sınıflandırmalar, bilim insanının ontolojik, epistemolojik ve metodolojik yaklaşımıyla yakından alakalıdır. Pozitivist bir yaklaşıma sahip biri sosyal bilimleri pozitif bilimlerin alt dalı olarak görebilir ya da post pozitivist veya eleştirel bir bakışla bakan biri doğa bilimleri ve sosyal bilimleri ayrı ayrı başlıklar altında değerlendirebilir.

Bilimin boyutları – ontoloji, epistemoloji ve metodoloji – bir bilimin hüviyetinin kavranması başka bir deyişle anlaşılabilirlik kazanması açısından önem arz etmektedir. Bu boyutlar, her ne kadar ayrı ayrı ele alınsa da aslında birbiriyle yakından ilintilidir. Ontoloji, üzerine bilgi üretilmesi amaçlanan varlıkları incelemektedir (Grunberg ve Grunberg, 2013: 4). Ancak bu hususta varlıklara ilişkin birbirinden oldukça farklı iki yaklaşım mevcuttur: Analitik yaklaşım ve bilimsel yaklaşım. Analitik yaklaşım, a priori yöntemler ve kavramsal analizler doğrultusundaki varlığı; bilimsel yaklaşım ise bilimsel sonuçlar kapsamındaki varlığı ele almaktadır. Analitik ve bilimsel yaklaşım arasındaki uçurum gittikçe büyümektedir (Humphreys, 2013: 51). Varlığın tam olarak ne ifade ettiği ve sınırlarının ne olduğu üzerine bir uzlaşma söz konusu değildir. Bu yüzden disiplinler içinde varlığa ilişkin yaklaşımlar, bilim insanından bilim insanına değişiklik göstermektedir. Bir disiplinin ortak bir varlık tanımı üzerinde uzlaşması çok küçük bir ihtimaldir.

Epistemoloji, Yunanca epistémē ve logos sözcüklerinden türetilmiştir – ilk terim “bilgi” anlamına gelirken son terim “üzerine çalışma” anlamına gelmektedir. Dolayısıyla epistemoloji; bilginin doğasını, kaynağını ve sınırlarını ifade etmektedir (Wenning, 2009: 3). Tarih boyunca epistemoloji üzerine çeşitli fikirler yürütülmüştür. Bunlar; akılcılık (rasyonalizm), deneycilik (empirizm) ve her ikisinin birlikteliği olmak üzere genel bir çerçevede toplanabilir. Akılcılık, bilgi edinmenin en önemli yolunun insan aklı ve sezgileri olduğunu savunurken deneycilik; deneyimlerin, gözlemlerin veya duyu verilerinin bilgi edinmenin tek yolu olduğu görüşündedir (Hjørland, 2005: 130). Epistemolojik yaklaşım olarak akılcılığı takip edenler arasında Sokrates, Platon, Descartes, Farabi ve deneyciliği takip edenler arasında ise John Locke, George Berkeley ve David Hume yer almaktadır (Çilingir, 2013: 12-13). Bu iki gruba alternatif olarak hem akıllı hem deneyi savunan orta bir yol mevcuttur. Bu grubun öncüsü, Immanuel Kant’tır. Kant’ın eleştirel epistemolojik yaklaşımının şekillenmesinde, David Hume’un İnsan Doğası Üzerine İnceleme (Treatise on Human Nature) ve J. J. Rousseau’nun Emile eseri etkili olmuştur. Hume’un eseri, Kant’ın dini ve bilimsel temelleri sorgulamasına ve bilime karşı derin bir hayranlık duymasına sebep olmuştur. Bunun tam aksine Rousseau’nun eseri ise duygunun teorik akla üstünlüğü ve içgüdünün mantıktan daha güvenilir olduğu düşüncesini Kant’a getirmiştir. Tüm bu çeşitlilik üzerinden Kant, rasyonalizmi coşkuyla karşılarlarken deneylerden elde edilen sonuçları da ötelememek gerektiği fikrini geliştirmiştir (Ezedike, 2020: 29-30).

Metodoloji; belirli durumu incelerken hangi yöntemin, yöntem setinin veya uygulamaların kullanılabileceğini anlamak adına bir temel oluşturmaktadır (Igwenagu, 2016: 4). Bilimin yöntemiyle ilgili ilk çıkış, 17. yüzyılda Francis Bacon tarafından yapılmıştır. Bacon’a göre bilimsel yöntem, olgulardan hareketle gözlemler yapmak ve bu gözlemlerle teoriler ortaya çıkarmaktır (Köroğlu ve Köroğlu, 2016: 5-6). Metodolojinin amacı, sonuca veya ürüne giden yolda bir talimat sistemi sunmaktır. Bu kapsamda

bilimsel yöntemler; tanımlama, açıklama, sentezleme gibi kavramsal/teorik yöntemleri; gözlem, veri toplama, ölçüm gibi deneysel/pratik yöntemleri ve hem teorik hem pratik olmak üzere karmaşık yöntemleri içermektedir. Bir yöntemin seçimi ve kullanımı, büyük oranda epistemik değerlere bağlıdır (Bielik, 2019: 8-9). Metodoloji, sadece bir araçtır ne şekilde ve ne amaçla kullanılacağı araştırmacının tasavvurundadır (Şatana, 2016: 23).

Sosyal Bilimler Bir Bilim midir?

Sosyal bilimler denildiği zaman veya sosyal bilimler üzerine bir araştırma yapıldığı zaman ilk karşılaşılan konulardan biri, sosyal bilimlerin bilim olup olmadığı tartışmasıdır. Sosyal bilimler, kimi zaman gerçek (real) veya sert (hard) bir bilimin kötü bir taklidi olduğu gerekçesiyle reddedilirken kimi zaman da sert bilimin yüksek standartlarına henüz erişemediği için eksik görülmektedir (Eller, 2016: 5). Böyle bir tartışmanın ortaya çıkmasında ise doğa bilimcilerin hatırı sayılır bir yeri bulunmaktadır.

Doğa bilimcilerinin sosyal bilimlere yönelik eleştirilerinde üç temel husus ön plana çıkmaktadır. İlk olarak doğa bilimciler, fiziksel dünyanın sınırlandırılabilir olduğu için yasalarla açıklanabileceğini ama sosyal bilimlerin bu tür genel geçer yasalar üretemeyeceğini ileri sürmektedir. Atomlar ve amiplerin aksine rasyonel bir varlık olan insan; planlar yapar, bunları uygular, hatta görünürde bir neden olmaksızın planlarını değiştirebilir (Salmon vd., 1992: 405). Doğa bilimlerinin ise ele aldığı obje, daha az değişkenlik arz ettiğinden dolayı çok sayıda gözlem yapmaya ve bu gözlemlerinin sonucunda bir nedensellik ilişkisi geliştirmeye elverişlidir. Halbuki insanlar üzerinde gözlem yapmak, bir hipotez geliştirmek ve bunu doğrulamak veya yanlışlamak olası değildir (Yıldız, 2018: 12).

İkinci olarak sosyal bilimlerin incelediği objenin karmaşık bir yapıya sahip olması; bir ekonominin, sosyal kurumun veya kültürel pratiğin evrimini etkileyen faktörlerin çoğunu tahmin edilemez yapmaktadır. Sosyal bilimlerde var olan pratik ve etik düşünce, doğa bilimlerindeki yapay korumayı yasaklamaktadır (Hitchcock, 2004: 15-16). Bu minvalde şunu söylemek mümkündür, sosyal bilimlerinin doğa bilimleri gibi somut çıktılar sunması zor bir ihtimaldir. Doğa bilimleri sahip olduğu yapay koruma sayesinde doğayı anlayarak onu kontrol altına alma potansiyeline sahiptir. Mesela kimyacılar, doğada bir hastalık ortaya çıktığında bunun çözümü için bir ilaç geliştirebilmektedir. Çünkü hastalık, birden yeni bir fenomen gibi belirmiş olsa dahi hastalığı oluşturan kodların sınırı çizilebilir ve buna yönelik bir panzehir keşfedilebilir. Doğa bilimlerinin bu yapısından dolayı bilim genellikle ilaç şirketleri, havacılık ve uzay sanayisi ve benzeri alanlar için var olan bir oluşum olarak algılanmaktadır (Snow, 2019: 74).

Üçüncü olarak doğa bilimciler, sosyal bilimlerin paradigma yönünden eksik olduğunu ve bunun bir sorun teşkil ettiğini vurgulamaktadır. Robert W. Friedrichs'e göre doğa bilimlerinin başarısının sırrı aralarında paylaşılan başat bir paradigmanın mevcudiyetidir. Sosyal bilimler böyle bir paradigmadan yoksundur (Ataman, 2008: 323). George Ritzer ise "Sosyal bilimlerde bir uzlaşma söz konusu değildir. Aynı disiplin içinde pek çok paradigma vardır ve bu paradigmlar hegemonya mücadelesi içindedirler. Bu yüzden bilim yapmaya zaman ayıramazlar" (Ritzer, 1975: 12) açıklamasıyla sosyal bilimlerde öncü bir paradigmanın eksikliğine dikkatleri çekmektedir.

Doğa bilimleri tarafından sosyal bilimlere yöneltilen bu eleştirilere sosyal bilimler ise kendi argümanlarını öne sürerek cevap vermektedir. Öncelikle şunu fark etmek gerekir doğa bilimleri ve sosyal bilimler, inceledikleri obje açısından farklı iki bilimdir. Bu yüzden sosyal bilimlerini doğa bilimleri üzerinden okumaya çalışmak veya doğa bilimlerinin yöntemlerini sosyal bilimlerinin üzerine uydurmaya yeltenmek beyhude bir çabadır. Doğa bilimleri nasıl çevrenin gizemlerini bilme arzusu içindeyse sosyal bilimler de sosyal sorunları anlama ve çözme arzusu içindedir. Bu hususta belki şu söylenebilir, sosyal bilimlerin ortaya çıkması için gerekli koşullar doğa bilimleri tarafından hazırlanmıştır. İnsan, yeryüzüne geldiğinde çevresel koşulları dikkate alarak çevreye uyum sağlamak adına pratik bir kaygı içinde olmuştur (Doğan, 1985: 39-40). Hatırlanacağı üzere uygarlıklar döneminde insanlar genellikle nehir, Güneş, Ay gibi çevresel unsurları gözlemleyerek sorunlarına çözüm bulma arayışı içinde girmiştir. Doğayı kontrolde belli bir seviyeye ulaşıldıktan ve belli bir zenginliğe erişildikten sonra insanlar, sosyal konular üzerinde düşünmeye ve tartışmaya başlamıştır.

Doğa bilimciler, daha az değişkenli bir alan üzerinde çalıştıklarından dolayı ortaya pratik çıktılar koyabilmektedir. Bu argüman, doğru olmakla beraber sosyal bilimlerin bilimselliğini sorgulamaya sebep bir etken değildir. Bilimin önemi, sadece onun yarar getiren sonuçlarını kapsamamaktadır. Sağlayacağı pratik yararları düşünerek bilim yapmak, bilim değildir (Aydın, 2007: 48). Öte yandan toplumu anlamak, sadece yaşamı sınırlandıran koşullara pratik çözümler sunmak değil, insanlığı iyileştirmek için bakış açıları da sunmaktır. İnsan ve toplum hakkında bilgimizi artırmak, fizik veya kimya hakkında daha fazla şey öğrenmek kadar önemlidir, çünkü insanların mutlu, anlamlı ve tatmin edici hayatlar yaşayabileceği toplumlar geliştirilmezse doğaya nasıl hükmedileceğinin öğrenilmesi pek de faydalı olmayacaktır. Sosyal bilimciler, sosyal davranışların anlaşılmasını sağlayarak ve sosyal sorunlara ilişkin kılavuzlar belirleyerek bilime önemli katkılar sağlamaktadır (Kundu, 2009: 41-52). Bu bağlamda fizikçi Albert Einstein'ın "Politika fizikten daha zordur ve dünyanın kötü fizikten çok kötü siyasetten ölme olasılığı daha yüksektir" (Kundu, 2009: 41) sözleri anlamlı bir yere ayak basmaktadır.

Sosyal bilimleri, genel geçer bir yasa veya paradigmadan yoksun olmakla eleştirmek bilimi sığ bir hâle getirmekten başka bir amaca hizmet etmemektedir. Bilimin sadece doğa bilimlerinde çalışma yapmakla ilerleyeceğinin sanılması diğer bir ifadeyle bilimi sadece teknik bir uğraş olarak görmek, sosyal bilimlerin sağlayabileceği yararı göz ardı etmek ve bilimsel gelişmeyi kösteklemektir (Ural, 1994: 5). Sosyal bilimler, incelediği obje gereği ortaya belli bir yasa veya paradigma koyma gayesi içinde olmamalıdır. Ancak sosyal bilimler içinde kimi kesimler, bunun tam aksi bir yönelim içindedir. Bourdieu, Cuvillier, Weber, Worms ve diğer pek çok yerde Montesquieu, Durkheim, Marx ve Auguste Comte gibi çeşitli düşünürler, filozoflar ve sosyal bilimciler; sosyal bir olguyu incelemek için kullanılacak araştırma tekniklerini, araçlarını veya süreçlerini açıklayarak deneysel analizin her aşamasının sistematikleştirilmesi üzerinde çalışmaktadır (Lahmami, 2020: 61). Bu ve buna benzer düşünen bilim insanları, doğa yasalarının keşfedilmesiyle doğanın kontrol altına alındığı tezinden yola çıkarak insan doğasının keşfedilmesiyle de insan ve toplumun kontrol altına alınabileceğine inanmaktadır (Köroğlu ve Köroğlu, 2016: 9).

Sosyal bilimler üzerine yapılan tartışmanın ardından sosyal bilimlerin doğuşuna bakıldığında sosyal bilimlerin oldukça yeni bir bilim olduğu görülmektedir. 19. yüzyılda tarih sahnesine çıkan sosyal bilimlerin bu çıkışında doğa bilimlerinin etkisi olmuştur. Aydınlanma çağıyla beraber doğa bilimcileri, pozitivist bakış açılarını sosyal alana yansıtmak istemiş ve 17. ve 18. yüzyıldan itibaren pozitivist karakteri, sosyal bilimlere yerleştirmek için ciddi çalışmalar yapmıştır (Saygın, 2009: 102). Bundan dolayı sosyal bilimlerin doğuşu, modern bilimin temel ilkelerinin gelişmesine bağlanabilir. Diğer bir deyişle öncelikle doğa bilimlerinin ve ardından doğa bilimcileri tarafından sosyal bilimlerin temellerinin atıldığı bir seyir söz konusudur. Sosyal bilimlerin doğuşunda etkili olan bir diğer husus ise 19. yüzyıl Avrupa'sında toplumda baş gösteren sorunlardır (Dağtaşoğlu, 2016: 363). Özellikle Fransız devrimi sonrasında Avrupa'nın çeşitli yerlerinde toplumsal başkaldırıları artmış ve toplumdaki bu hareketlerin anlaşılması gereklilik arz eder boyutlara ulaşmıştır.

Sosyal bilimlerin sınırlarını belirlemek adına sosyal bilimleri ontolojik, epistemolojik ve metodolojik bir zemine yerleştirmek büyük bir önem taşımaktadır. Ontolojik açıdan incelendiğinde sosyal bilimlerde yapılan bir araştırma; düşünce ve davranış öğeleri kapsamında insan eylemi ve etkileşimi üzerine odaklanmaktadır. Sosyal bilimler, sosyal olguları yani toplumu ve toplumsal olarak belirlenmiş her şeyi kapsamaktadır (Aymaz, 2018: 279). Ancak sosyal olgular veya insan eylemi olmaksızın var olan bir alandan bahsetmek zordur. Bu yüzden Doreen Massey'e göre sosyal bilimler, sadece 'olma' ile değil, 'birlikte olma' olgusuyla ilgilenmektedir. Bundan dolayı sosyal olanın keşfi, bir nevi zorlukların keşfidir (Urry vd., 2007, 6). Sosyal bilimler o kadar geniş bir komplekstir ki, hiç kimse bütün disiplinlerde ustalaşmayı umut edemez (Kundu, 2009: 41). Fakat bir sosyal bilimcinin hangi disiplinde uzmanlaşmış olursa olsun diğer disiplinlerden tamamen bağımsız hareket etmesi de düşünülemez. Sosyal bilimler yalnızca konularının sosyal ilişkilerle ilgili olması anlamında değil, aynı zamanda bilgi üretimlerinin daha geniş bir sosyal ilişkiler ağına dayanması anlamında da sosyaldır (Neumann, 2014: 339).

Sosyal bilimlerde mevcut olan epistemolojik yaklaşımlar dört kısımda kategorileştirilebilir: Pozitivist yaklaşım, post pozitivist yaklaşım, yorumcu yaklaşım (hermenötik) ve eleştirel yaklaşım. Pozitivist yaklaşım, sosyal bilimlerde bir metot birliğinin olması ve bilimsel görüşlerin birikerek bir çıktı sunması gerektiğini savunmaktadır (Ataman, 2008: 319). Pozitivistler, araştırma yaparken bilimsel yöntem ve dil kullanmanın ve araştırmayı araştırmacının değerlerinden, tutkularından, politikasından ve ideolojisinden uzak tutarak yapmanın doğru olduğunu kabul etmektedir. Bilgiye ulaşmada deney ve gözleme dayalı tam bir anlayış baskındır (Ryan, 2006: 13). August Comte, sosyal olanın bir nesne gibi incelenebileceği ve genel niteliklerinin belirlenebileceğini ileri sürmektedir (Saygın, 2009: 102-103). Benzer şekilde John Stuart Mill, bir insan davranışının fizikteki gibi modellenilebileceğine kuvvetle inanmıştır. Mill, insanın özgür bir iradeye sahip olduğunu göz önünde tutmadan insanın davranışları hakkında güvenilir tahminlerde bulunmak için çalışmıştır (Salmon vd., 1992: 406). Peter Winch'e göreyse sosyal bilimler, istatistiksel veriler kullanılarak açıklanabilecek bir alandır (The Office of Behavioral and Social Sciences Research, 2016: 4).

20. yüzyıla kadar egemenliğini sürdüren pozitivist yaklaşım, bu yüzyılın ikinci yarısından itibaren post pozitivistler tarafından şiddetli bir biçimde eleştirilmiştir. Pozitivistlerin gerçekliği sadece gözlemlenebilir olana indirgemesi ve temelde yatanları göz ardı etmesi,

çalışmalarının sorgulanmasına kapı aralamıştır (Alvesson, 2017: 15-19). Post pozitivistlere göre gerçeklik, sosyal olarak inşa edilmektedir. Bu yüzden anlamlar, değerler ve sosyal kaygılar gibi durumsal bağlam göz ardı edilmemelidir (Henderson, 2011: 342-343). Aynı zamanda post pozitivistler, bir araştırmancının sadece bir soruya elle tutulur cevaplar bulmak için yapılması gerekmediğini kimi zaman doğru soruyu sorabilmek için de araştırma yapılabileceğini savunmuştur (Ryan, 2006: 18-19).

Yorumcu yaklaşım, pozitivist yaklaşıma karşı alternatif bir diğer yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır. Yorumcu anlayış, gerçek anlama ulaşmak için arka plandaki unsurların dikkate alınması gerektiğinin altını çizmektedir. Bu süreçte ise doğa bilimlerinin başvurduğu araçların kullanılmasından ziyade kültürel ve tarihsel yaşantı incelenmelidir (Saygın, 2009: 104-106). Friedrich Schleiermacher, 19. yüzyılda yorumcu yaklaşımın temellerinin atılmasını sağlamıştır. Schleiermacher'ın ardından Wilhelm Dilthey ve Johann Gustav Droysen yorumcu anlayışın ilerlemesinde öncü rol almıştır. Martin Heidegger ve Hans-George Gadamer ise yorumcu anlayışın 20. yüzyılda genişlemesine katkı sağlamıştır (Strydom, 2011: 9). Gadamer özellikle şu noktaya vurgu yapmaktadır, yorumcu yaklaşım bir teori değil, bir anlama öğretisidir (Saygın, 2009: 109).

Eleştirel yaklaşım, Karl Marx'ın "Felsefeciler dünyayı, birçok bakımdan sadece yorumladılar, fakat önemli olan onu değiştirmektir" (Yılmaz ve Yazıcı, 2017: 66) sözünden hareketle filizlenmiştir. 1937 yılında eleştirel yaklaşım, Max Horkheimer'ın Geleneksel ve Eleştirel Teori (Traditionelle und Kritische Theorie) makalesiyle birlikte sosyal bilimlere giriş yapmıştır (Okur ve Ongur, 2017: 292). Günümüzde ise Frankfurt okulu, eleştirel yaklaşımın temsilciliğini üstlenmiş durumdadır. Eleştirel yaklaşım; değer yargıların, ideolojik ve politik tutumların sosyal bilimleri yönlendirdiğini belirtmektedir (Yılmaz ve Yazıcı, 2017: 66). Buna binaen sosyal bilimlerin nesnelliğe ulaşması mümkün değildir. Sosyal bilimlerin nesnelleşmesi yani yasalara dayandırılması demek statükoyu besleyen ideolojilere hizmet etmesi demektir (Okur ve Ongur, 2017: 294).

Sosyal bilimciler, uzun bir dönem pozitivist kavram ve metotlar kullanarak çalışmalarını sürdürmüştür (Ataman, 2008: 316). Pozitivistler, bir sosyal olgunun düzenliliğini takip ederek ve bu süreç sonunda belirli koşulların sağlanması halinde genel yasalar oluşturarak bilimsel bilgiye ulaştıklarına inanmaktadır (Aymaz, 2018: 280). Ancak Thomas Kuhn'un paradigmatları, Imre Lakatos'un araştırma programları ve Paul Feyerabend'in metodolojik anarşizmi gibi fikirler; pozitivist metodolojiye karşı bir başkaldırı niteliğinde olmuştur (Alvesson, 2017: 20). Kuhn'a göre bilim, birikimci değil, devrimci bir ilerleyişi takip etmektedir. Bir paradigma, bilimsel devrimle yerini başka bir paradigmaya devredebilir ve böylelikle bugünün doğrusu, yarının yanlış hâline dönüşebilir (Kuhn, 1995: 9-10). Lakatos da Kuhn'un ifadelerine benzer açıklamalarda bulunmaktadır. Lakatos'a göre araştırma programlarından bazıları geliştiriciyken bazıları da yozlaştırıcıdır. Fakat bir programın bugün yozlaştırıcı olması, ileride de yozlaştırıcı olacağı anlamına gelmemektedir (Demir, 2014 :111). Paul Feurabend ise metodolojinin sınırlayıcı olduğunu iddia etmekte ve araştırmanın metodoloji olmaksızın yapılabileceğini belirtmektedir (Kundu, 2009: 52). Bilim insanları tarafından öne sürülen bu düşünceler, bilimin sınırlandırıcı etkenlerden sıyrılması adına önemli bir rol oynamıştır. Yapılan bu açıklamalar, doğrudan sosyal bilimlere yönelik söylenmese de sosyal bilimlerdeki pozitivist tutuma karşı bir altyapının oluşmasına yardımcı olmuştur.

Bir Sosyal Bilim Olarak Uluslararası İlişkiler Nedir?

Uluslararası ilişkiler, devletler ve devlet ile devlet sınırlarını aşan aktörler arasındaki etkileşimi tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu kapsamda uluslararası ilişkiler terimi, kimi zaman uluslararası politika ile karıştırılmaktadır. Ancak uluslararası ilişkiler, uluslararası politikadan daha geniş bir kavramdır ve uluslararası politika uluslararası ilişkilerin alt kolu niteliğindedir. Eğer böyle bir anlam ilişkisinden yola çıkılacak olursa Uluslararası İlişkiler'in doğuşunu, Jeremy Bentham tarafından yazılan 1789 tarihli Ahlak ve Yasa İlkeleri (An Introduction to the Principles of Morals and Legislation) kitabına dayandırmak mümkündür. Fakat Uluslararası İlişkiler'in ayrı bir disiplin olarak ortaya çıkması ve bir akademik alanı ifade etmesi, Aberystwyth'teki Galler Üniversitesi'nde ilk kürsünün kurulmasıyla gerçekleşmiştir. I. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan bu disiplin, savaşın nedenlerini ve barışın ön koşullarını tanımlama ve açıklama misyonunu üstlenmiştir (Knutsen, 2009: 2). Bu doğrultuda savaş ve benzeri felaketlerin tekrar yaşanmaması için uygun bir zeminin nasıl sağlanacağı ve bunun için ne tür araçların kullanılması gerektiği sorularına Uluslararası İlişkiler cevap aramaya başlamıştır (Çalış ve Özlük, 2007: 226).

Ulus devletin ilk olarak 1648 yılında Westphalia Anlaşması ile belirlediği düşünüldüğünde Uluslararası İlişkiler disiplininin neden 20. yüzyılda ortaya çıktığı akla gelen sorulardan biridir. Tocqueville bunun nedenini, demokratikleşmenin uluslararası alana geç gelmesine bağlamaktadır. Parlamentonun kurulması, evrensel oy hakkının gelmesi gibi devletlerin içinde başlayan demokratikleşme; August Comte'un ifadesiyle pozitivist çağı doğurmuştur. Ancak uluslararası politika, kralların son gizli sığınağı olarak kalmaya devam etmiştir. Uluslararası alanın demokratikleşmesi ise 20. yüzyılda meydana gelmeye başlamıştır. Ulus devletlerin sayısının ve bununla beraber çıkarlarının artması, ulus devletler arasındaki bağlantıların artmasına sebep olmuştur (Hoffman, 1977: 42-43). Ulus devletler arasında artan ilişkiler ise Uluslararası İlişkiler tarafından incelenmeye müsait hâle gelmiştir.

Uluslararası İlişkiler disiplininin gelişim sürecinde dergiler, konferanslar, kongreler ve benzeri platformlar Uluslararası İlişkiler ile ilgili çerçevenin daha netleşmesi ve çalışmaların artması açısından önemli bir yere sahiptir. Ole Wæver göre dergiler, bir disiplini doğrudan biçimlendiren ve araştırmacılara bir zemin sunan bir alandır (aktaran Ozan, 2014: 207). İlk Uluslararası İlişkiler dergisi olan Journal of Race Development 1910 yılında yayın hayatına başlamış ve onu Journal of International Relations, Foreign Affairs gibi çeşitli dergiler takip etmiştir. 1920 yılında Londra'da ve 1921 yılında New York'ta Kraliyet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü (Chatham House) ve Dış İlişkiler Konseyi'nin kurulması ve Cenevre ve Londra'da ilk Uluslararası İlişkiler araştırma ve öğretim merkezlerinin açılması, Uluslararası İlişkiler'e ilişkin çalışmaların hız kazanmasında ve desteklenmesinde öncü bir yer tutmuştur (Mendes, 2019: 21-22).

Uluslararası İlişkiler'in konusu; geçmişte var olan, şu anda var olmaya devam eden ve gelecekte de muhtemelen var olmaya devam edecek olan egemen ve egemen ilişkileridir. Bu doğrultuda disiplinde üç ana olay dizisi öne çıkmaktadır: Devletler arasındaki tarihsel ilişkiler, mevcut ilişkiler ve hayali ilişkiler (Neumann, 2014: 334). Ele alınan bu ilişkiler perspektifinde uluslararası ilişkilerde barış ortamının nasıl tesis edileceği anlaşılmaya çalışılmaktadır. Her ne kadar disiplinin incelediği konu belli bir çerçeveye yerleştirilmiş

olsa da disiplin içinde bazı tartışmalar mevcuttur. Ontolojik olan bu tartışmalarda öncelikle İdealistler ve Realistler arasında yaşanan çekişme dikkat çekmektedir. İdealistler, uluslararası sistemin anarşik olmasına rağmen devletler arasında iş birliğinin, kalıcı barışın, refahın ve topluluk bilincinin sağlanabileceğine inanarak devletlere yönelik iyimser bir tavır takınmaktadır. Tam aksine Realistler ise anarşi ortamından dolayı devletlerin hayatta kalma mücadelesi verdiği ve ulusal çıkarlarının öncelikli olduğunu savunarak devletlere yönelik kötümser bir tutuma sahiptir (Fernandes, 1982: 15). İdealistlerin iyimser ve Realistlerin kötümser yaklaşımı akabinde İdealistler, barışın nasıl tesis edileceğine ve Realistler ise savaşın nasıl engelleneceğine odaklanmaktadır (Çalış ve Özlük, 2007: 227). İdealistler ve Realistler arasındaki bu ontolojik tartışma, disiplin içinde obje üzerine bir birlikteliğin olduğuna fakat bu objeyi ele alış hususunda farklılıkların mevcudiyetine işaret etmektedir.

Ontolojik olarak değerlendirilebilecek bir diğer tartışma ise pozitivistler ve post pozitivistler arasında yaşanmıştır. I. ve II. Dünya Savaşı ile beraber bilimin saflığı ve tarafsızlığı darbe almış ve bilimin kapitalist güçler tarafından yönlendirildiği iddiaları ortaya çıkmıştır. Özellikle Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombaları, bilimin askeri bir nitelik kazandığı söylentilerini desteklemiştir (Güneş, 2003: 24). Bu hususta post pozitivistler, pozitivistleri bilimi salt gerçeklikler perspektifinde ele alarak aslında egemen güçlere hizmet etmekle suçlamıştır. Pozitivistlerin bilhassa ABD merkezli bir yaklaşım benimsediği ve dünyanın geri kalanını göz ardı ettiği eleştiriler arasındadır (Daban, 2017: 218). Pozitivistler ve post pozitivistler arasındaki bu tartışma, araştırma nesnesi ile araştırmacı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak adına disipline yeni bir kavrama kazandırmıştır.

Pozitivist ve post pozitivist tartışma, ontolojik boyutunun yanı sıra epistemolojik bir boyuta da sahiptir (Özkan, 2019: 9). Robert Keohane, 1988 yılında Uluslararası Çalışmalar Derneği'nde (International Studies Association) verdiği toplantı esnasında rasyonalistler ve düşünceliler ayrımı yapmıştır. Bu ayrım, pozitivist ve post pozitivistler arasında uluslararası ilişkilerde bilgiye ulaşmak için takip edilen yolun farklılığının netleşmesinde etkili bir yere sahiptir. Keohane'nın ardından Martin Hollis ve Steve Smith'in açıklama ve anlama üzerine yaptığı çalışma ise pozitivistler ve post pozitivistler arasındaki epistemoloji farkının bir temele oturtulmasında yardımcı olmuştur. Bu kapsamda açıklayıcı teoriler, genel nedenlerin belirlendiği ve bilimsel yöntemlerin takip edildiği; anlamaya yönelik teoriler ise dil, değerler, inançlar ve benzeri unsurların dikkate alındığı teorilerdir (Yalvaç, 2017 :49). Pozitivistler, uluslararası ilişkilerde doğru bilgiye ulaşmak için tek yolun gerçeğe yakın modeller üzerinden çıkarımlar yapmak olduğunu iddia etmektedir. Böylelikle pozitivistler, aktörlerin davranışlarının tahmin edilebilir olduğunu öne sürmektedir. Post pozitivistler ise aktörlerin davranışlarını tahmin etmeyi değil, davranışın arkasındaki nedeni anlamaya ve yorumlamaya odaklanmaktadır. Pozitivistler belli bir düzene sahip dünya tasavvuruna sahipken, post pozitivistler öznelarası anlayış ve fikirlerden oluşan bir dünya tasavvuruna sahiptir (Darity, 2008: 99).

Uluslararası İlişkiler'de meydana gelen pozitivist ve post pozitivist tartışmanın ardından Tim Dunne, Lene Hansen ve Colin Wight tarafından ele alınan "Uluslararası İlişkiler Teorisinin Sonu mu? (The End of International Relations Theory?)" adlı makale, disipline epistemolojik açıdan yeni bir soluk getirmiştir. Yazarlar, teoriler arasındaki savaşın son

bulduğunu ve çoğulculuk etrafında ‘teorik barış’ döneminin yerleşmeye başladığını ileri sürmektedir. Bu çıkarım, Avrupa Uluslararası İlişkiler Dergisi’ne (European Journal of International Relations) 2008 ve 2013 yılları arasında gelen makaleler üzerinden yapılmıştır. Bu beş senelik süreç içinde dergiye gelen makalelerin çok azı teorik tartışmaya odaklanmıştır. Bunun sebebi olaraksa Uluslararası İlişkiler teorilerinin çeşitliliği gösterilmiştir. Disiplin bir asırlık süre içinde yadsınamaz bir ilerleme kat etmiş ve ilk zamanlardaki kutuplaşmış halinden sıyrılmıştır. Bilgi birikimi ve teorik çeşitlilik sayesinde disiplin, doğa bilimlere kadar güvenli bir epistemolojik temele oturmuştur. Ancak bunun sürmesi için teorik çeşitliliğin birlik ufkü içinde var olması şarttır. Yazarlara göre yalnızca çoğulculuk çok yönlü ve karmaşık bir gerçeklikle başa çıkabilir ve yalnızca çoğulculuk bilgi açısından ilerlemeyi sağlayabilir (Dunne vd., 2013: 406-416).

Çoğulculuğa benzer bir tutum sergileyen bir diğer epistemolojik yaklaşım, analitik eklektizmdir. Analitik eklektizm görüşü, ilk olarak 1995 yılında Peter Katzenstein tarafından ortaya atılmıştır. Ardından Katzenstein ile Rudra Sil birlikte bu yaklaşımı geliştirmiştir (Şatana, 2016: 25). İkili tarafından ele alınan “Paradigmaların Ötesinde: Dünya Siyaseti Çalışmasında Analitik Eklektizm (Beyond Paradigms: Analytic Eclecticism in the Study of World Politics)” yazısı, katı epistemik taahhütler yerine pragmatik varsayımlar dizisine dayanan bilginin sonuçlarına odaklanılması gerektiğini açıklamaktadır. Genelde sosyal bilimler ve özelde Uluslararası İlişkiler, paradigma olarak adlandırılan yaklaşımlar arasında oldukça bölünmüş ve bunların içine gömülmüş durumdadır. Her paradigma savunucusu, başkaları tarafından paylaşılmayan belirli a priori varsayım kümeleri temelinde hareket etmekte ve ilerleme yalnızca belli paradigma taraftarları çerçevesinde anlaşılmaktadır. Ancak bu yaklaşım, araştırma için yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden analitik eklektizm, akademisyenlerin sorunların çözümde kendi paradigmalarının üstün olduğunu varsayma yaklaşımına direnmektedir. Analitik eklektizm, farklı analitik perspektiflerle inşa edilen kavramlar, gözlemler ve nedensel anlatılar arasındaki ilişkiyi önemsemektedir. Bu durum paradigmaların ötesine geçmek ve paradigmaları göz ardı etmek anlamına gelmemektedir. Aksine paradigmalar arasındaki ilişkileri keşfetmek ve aralarındaki gizli bağlantıyı ortaya çıkarmak anlamına gelmektedir. Bu hususta şunu belirtmek gerekmektedir, analitik eklektizmin amacı paradigmaları sentezlemek, kapsamak veya değiştirmek değildir. Analitik eklektizmin amacı, ayırık ve uzlaşmaz olarak görünen teoriler ve anlatılar arasındaki pratik ilgiyi ve bunlar arasındaki esaslı bağlantıları göstermektir (Sil ve Katzenstein, 2010: 1-3). Analitik eklektizm ve çoğulculuk arasındaki temel ayrım da bu noktada belirmektedir. Analitik eklektizm, pragmatik amaç için paradigmalar arası etkileşimi savunurken çoğulculuk pragmatik bir amaç olmaksızın paradigmalar arası savaştan ziyade birlikteliğin olması gerektiğini savunmaktadır.

Uluslararası İlişkiler’de metodolojiye yönelik bir zeminin vuku bulmasında Gelenekselciler ve Davranışsalcılar arasındaki tartışma etkili olmuştur. II. Dünya Savaşı’nın ertesinde ortaya çıkan Davranışsalcı cenah, İdealizm ve Realizm’in uluslararası ilişkileri tarih ve hukuk perspektifinde incelemesine karşı çıkmıştır. Davranışsalcılar, uluslararası ilişkileri anlamak ve çözümlemek için bu tür yöntemlerin yeterli olmadığını ve pozitivist yöntemlerin daha faydalı olacağını ileri sürmüştür (Şatana, 2016: 19). Uluslararası ilişkilere yönelik İdealizm “neyin olması gerektiği” ve Realizm “nelerin olduğu” şeklinde normatif sorular sorarken Davranışsacılık “nasıl olduğu”

sorusuna cevap aramıştır (Özlük, 2006: 4). Davranışsalci ekol içinde yer alan Morton Kaplan ve David Singer gibi isimler, Uluslararası İlişkiler disiplini için bilimsel araştırma yöntemleri geliştirmeye, genel yasalar bulmaya ve belli bir düzenlilik oluşturmaya çalışmıştır. Martin Wight ve Hedley Bull gibi düşünen Gelenekselciler ise her tarihsel olayın biricik olduğu ve bu yüzden kavramsal ve yorumsal analizle konuların incelenmesi gerektiğinden yana durmuştur (Yalvaç, 2017: 46). Martin Wight göre gerçekleri toplamak, sınıflandırmak ve kendi özel geçerlilik alanlarına göre analiz etmek yerine onların dünya-tarihsel anlamlarının ne olabileceği hakkında düşünmek gerekli olmalıdır (Neumann, 2014: 333).

Metodoloji, obje çerçevesinde değil de süje çerçevesinde gelişen bir durum olma yolunda her geçen gün daha da ilerlemektedir. Gelenekselci ve Davranışsalci tartışma, bunu göstermek adına iyi bir örnektir. Ancak son zamanlarda metodolojideki süje merkezli tutumu, ortadan kaldırmak için epistemolojik bir yaklaşım olan analitik eklektizmin metodolojiye uygulanması tartışılmaktadır. Katzenstein ve Sil'in öne sürdüğü analitik eklektizm, pragmatik çerçevede paradigmaların uluslararası ilişkilerdeki sorunları açıklamak için kullanılabileceğini belirtmektedir. Bu yaklaşım üzerinden bilimsel metotların da pragmatik amaçlar doğrultusunda bir arada kullanılabileceği söylenmektedir. Başka bir ifadeyle analitik eklektizm, kullanılabilir bilgi üretmek için hangi yöntemin veya yöntemlerin en faydalı olacağını düşünerek araştırmanın gerçekleşmesini önermektedir (Şatana, 2016: 26). Uluslararası İlişkiler disiplininde kuramsal-analitik veya tarihsel-olgucu yaklaşımın başat olmak için mücadeleye girmesi gerekmemektedir. Her iki yaklaşım da araştırma yaparken araştırmacı tarafından gerektiği koşullarda kullanılabilir. Bundan dolayı Uluslararası İlişkiler özgün bir kimliğe sahiptir (Kurubaş, 2008: 130-131).

Sonuç

Bilim tüm insanlığın ortak paydaşdır. Ancak bilim, yapbozun parçaları misali git gide parçalanmaktadır. Çalışmanın konusu üzerinden bu durumu örneklendirmek mümkün olmakla beraber Uluslararası İlişkiler'in ortaya çıkışı üzerine ABD merkezli mi Kıta Avrupası merkezli mi tartışması⁵ bilimin farklı bir yöne kaydığının bir diğer göstergesidir. Hâlbuki bilim, bir şeyleri açıklamak ve anlamlandırmak için vardır. Bilim, kutuplaşmadan ziyade çeşitliliğin olduğu bir alandır.

Bilimin içindeki çeşitlilik, özellikle farklı disiplinlerin bilgi üretme süreçlerine dair farklı yaklaşımlar benimsemesiyle, kimi zaman tartışmalara neden olmuştur. Özellikle sosyal bilimlerin ortaya çıkışıyla beraber doğa bilimcilerde bilimi tek bir boyuta indirgeme eğilimi baş göstermiştir. Sosyal bilimler kendine has dinamikleriyle kabul edilmekten ziyade doğa bilimlerinin zeminine yerleştirilmeye çalışılmıştır. August Comte, John Stuart Mill ve Peter Winch bu yönde eğilim sergileyen isimlerden bazılarıdır. Oysaki, sosyal bilimlerden genel geçer bir yasa ortaya koymasını veya bu yönde çalışmalar yapmasını beklemek neredeyse imkânsızdır. Bu durumu resmetmek adına Alasdair

⁵ Detaylı bilgi için bakınız. Hoffman, S. (1977). An American Social Science: International Relations. *Daedalus*, 106 (3), pp. 41-60; Mendes, P. E. (2019). The Birth of International Relations as a Social Science: A Compared Analysis of the Anglo American World and Continental Europe. *Brazilian Journal of Strategy & International Relations*, 8 (16), pp. 19-50.

MacIntyre'nin yuvalanan kaya analojisi ele alınabilir. Bir tepeden yuvarlanan kayaları inceleyen jeologlar, bu kayaların ilerleyişine bakarak neden bu şekli aldıklarını söyleyebilirler, ancak bu kayaların gelecekte nasıl bir şekil alacağını söyleyemezler. Jeologların bunu söyleyebilmesi için kayaların belli bir düzen içinde hareket etmesi gerekmektedir. Böyle bir durum mümkün olmadığından dolayı kayaların gelecekteki hâli formüle edilemez. Sosyal bilimlerin durumu da jeologlarınki gibidir (Fay, 2017: 238-239). Sosyal bilimlerin incelediği alan; siyasal, sosyal, kültürel ve daha farklı pek çok açıdan etkilere maruz kalmaktadır. Tahmin edilemez etkiler çerçevesinde ele alınan nesneyle ilgili tahmin edilebilir bir çıkarım yapmak beklenemez.

Tartışmalar yalnızca disiplinler arasında değil, aynı zamanda her bir disiplinin kendi içinde de yoğun bir biçimde yaşanmaktadır. Uluslararası İlişkiler disiplini ontoloji, metodoloji ve epistemoloji üzerine çeşitli ayrımlara sahiptir. Aslında bu farklılıklar, disiplinin zenginleşmesi açısından önemlidir. Fakat çalışmada görülmüştür ki yapılan tartışmalar, kutuplaşma noktasına varan düzeydedir. Ortaya iki şık konulmakta ve bunlardan birini seçmek gerekmektedir. Uluslararası İlişkiler disiplini mevcut olan “ya o ya bu” hâlinde ziyade “hem o hem bu” hâlinin hâkim olması yapılan çalışmaların içeriğinin daha zenginleşmesi açısından gereklidir (Fay, 2017: 324-326). Son zamanlarda disiplinde dile getirilmeye başlanan analitik eklektizm ve çoğulculuk gibi yaklaşımlar, metodolojide ve epistemolojide uzlaşmacı bir perspektif yakalamaya çalışmaktadır. Bu perspektif, araştırmacıların daha geniş bir düzlemde hareket etmesine ve daha bütüncül sonuçlara erişmesine imkân tanıyacaktır.

Kaynaklar

- Alvesson, M. (2017). (Post-) Positivism, Social Constructionism, Critical Realism: Three Reference Points in the Philosophy of Science. Mats Alvesson and Kaj Skoldberg (Eds.), *Reflexive Methodology* (pp 19-67). London: SAGE Publications.
- Ataman, K. (2008). Bilimsel Sosyal Bilim İdealinin Açmazları: Bir Hermenötik Açılım Teklifi. *Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 313-329.
- Aydın, E. (2007). Bilim, Araştırma ve Etik. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 64 (2), 47-53.
- Aymaz, G. (2018). Sosyal Bilimlerde Bir Disiplin Olma Sürecinde İletişim Bilimleri ve Felsefe İlişkisi. *İnsan & İnsan*, 5 (18), 278-298.
- Bayram, A. (2018). *Bilim Dünyü, Bugünü, Yarını*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Bielik, L. (2019) *Methodology of Science: An Introduction*. Bratislava: Comenius University Publisher.
- Bueger, C. (2012). From Epistemology to Practice: A Sociology of Science for International Relations. *Journal of International Relations and Development*, 15(1), 97-109.
- Çalış, Ş. ve Özlük, E. (2007). Uluslararası İlişkiler Tarihinin Yapısökümü: İdealizm ve Realizm Tartışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 225-243.
- Çilingir, L. (2013). Bilim Felsefesi. Murat Demir Baş (Ed.). *Bilimin Doğası ve Öğretimi* (ss. 2-22). Ankara: Pegem Akademi.

- Daban, C. (2017). Uluslararası İlişkilerde Teorik Tartışmaların Yönteme Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 190-227.
- Dağtaşoğlu, A. E. (2016). Sosyal Bilimlerin Epistemolojik Temelleri. *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları*, (32), 361-376.
- Darity JR, W. A. (2008). *International Encyclopedia of the Social Sciences*. (2. Baskı). Farmington Hills: Macmillan.
- Daştan, U. (2013). *Bilimin Tarihsel Gelişim Sürecinde Thomas Samuel Kuhn'un Bilim Felsefesinin Yeri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dear, P. (2016). *The Intelligibility of Nature: How Science Makes Sense of the World*. Chicago: University of Chicago Press.
- Demir, Ö. (2014). *Bilim Felsefesi*. Bursa: Sentez Yayınları.
- Doğan, İ. (1985). Bilim Politikası ve Sosyal Bilimler. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 10 (57), 38-42.
- Dunne, T. et al. (2013). The End of International Relations Theory?. *European Journal of International Relations*, 19 (3), 405-425.
- Eller, J. D. (2016). *Social Science and Historical Perspectives: Society, Science, and Ways of Knowing*. London: Routledge.
- Ezedike, E. U. (2020). Kant's Critical Epistemology and Its Borderlines with Metaphysics: A Critique. *Jurnal Sosialisasi*, 7 (1), 29-40.
- Fay, B. (2017). *Çağdaş Sosyal Bilimler Felsefesi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fernandes, V. R. (2017). Idealism and Realism in International Relations: An Ontological Debate. *Observare*, 7 (2), 14-25.
- Grunberg, T. and Grunberg, D. (2013). Bilim Felsefesi Nedir?. İskender Taşdelen (Ed.). *Bilim Felsefesi* (ss. 2-21). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Grunberg, T. (1971). Bilgi ve Bilim Felsefesi. *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 9, 41-72.
- Güneş, B. (2003). Paradigma Kavramı Işığında Bilimsel Devrimlerin Yapısı ve Bilim Savaşları: Cephelerdeki Fizikçilerden Thomas S. Kuhn ve Alan D. Sokal. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 1-20.
- Henderson, K. A. (2011). Post-Positivism and the Pragmatics of Leisure Research. *Leisure Sciences*, 33 (4), 341-346.
- Hitchcock, C. (2004). Introduction: What is the Philosophy of Science?. Christopher Hitchcock (Ed.). *Contemporary Debates in Philosophy of Science* (pp. 1-20). Oxford: Blackwell Publishing.
- Hjørland, B. (2005). Empiricism, Rationalism and Positivism in Library and Information Science. *Journal of Documentation*, 61 (1), 130-155.

- Hoffman, S. (1977). An American Social Science: International Relations. *Daedalus*, 106 (3), 41-60.
- Hohenberg, P. C. (2017). What is Science?. <https://arxiv.org/abs/1704.01614>. (Erişim Tarihi: 15.04.2024).
- Humphreys, P. (2013). Scientific Ontology and Speculative Ontology. Don Rose et al. (Eds.). *Scientific Metaphysics* (pp. 51-78). Oxford: Oxford Scholarship Online.
- Igwenagu, C. (2016). *Fundamentals of Research Methodology and Data Collection*. Virginia: Lambert Academic Publishing.
- Knutsen, T. L. (2009). The Development of International Relations. J. Wiener and R. A. Schrire (Eds.). *International Relations* (pp. 1-10). Oxford: Eolss Publishers.
- Köroğlu, C. Z. ve Köroğlu, M. A. (2016). Bilim Kavramının Gelişimi ve Günümüz Sosyal Bilimleri Üzerine. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (25), 1-15.
- Kuhn, T. (1995). *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*. Nilüfer Kayaş (Çev.). 4. Baskı. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Kundu, A. (2009). *The Social Sciences: Methodology and Perspectives*. Delhi: Pearson Education.
- Kurubaş, E. (2008). Türkiye Uluslararası İlişkiler Yazınında Tarihsel Olguculuk ile Disiplinlerarasıcılığın Analitik Yaklaşma Etkisi ve Türkiye Uygulaması. *Uluslararası İlişkiler*, 5 (17), 129-159.
- Lahmami, H. (2020). Methodology of Social Science Research: the Case of the Sociology of Action in Relation to Values. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 23 (1), 59-73.
- Mendes, P. E. (2019). The Birth of International Relations as a Social Science: A Compared Analysis of the Anglo American World and Continental Europe. *Brazilian Journal of Strategy & International Relations*, 8 (16), 19-50.
- Neumann, I. B. (2014). International Relations as a Social Science. *Millennium: Journal of International Studies*, 43 (1), 330-350.
- Okur, M. A. ve Ongur, H. Ö. (2017). Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Teori. Ramazan Gözen (Der.) *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (ss. 291-324). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ozan, E. (2014). Birinci Dünya Savaşı ve Uluslararası İlişkiler Disiplininin Doğuşu Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Akademik Bakış*, 7 (14), 197-214.
- Özkan, F. (2019). Uluslararası İlişkilere Disiplinlerarası Yaklaşım: Tarih ve Teori Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası İlişkiler*, 16 (61), 5-22.
- Özlük, E. (2006). *Uluslararası İlişkiler Disiplininde Gelenekselcilik-Davranışsalcılık Tartışması ve Çağdaş Uluslararası İlişkiler Teorilerine Etkileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ritzer, G. (1975). *Sociology: A Multiple Paradigm Science*. Boston: Allyn & Bacon.

- Ryan, A. B. (2006). Post Positivist Approaches to Research. *Researching and Writing Your Thesis: A Guide for Postgraduate Students* (pp. 12-26). Ireland: Maynooth Adult and Community Education.
- Salmon, M H. Et al. (1992). *Introduction to Philosophy of Science*. Cambridge: Hackett Publishing Company.
- Saygın, T. (2009). Sosyal Bilimlerin Doğası ve Hermeneutik. 6. *Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı*. Didim: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Sezgin, F. (2007). *İslam'da Bilim ve Teknik*. (3. Baskı). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Sil, R. and Katzenstein, P. J. (2010). Beyond Paradigms: Analytic Eclecticism in the Study of World Politics. New York: Palgrave Macmillan.
- Smith, A. (1982). Rethinking the Question of an Ontology for International Relations. *Millennium: Journal of International Studies*, 11 (1), 27-37.
- Snow, C. P. (2019). *İki Kültür*. (6. Baskı). Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Strydom, P. (2011). Philosophies of the Social Science. Charles Crothers (Ed.). *UNESCO Encyclopedia of Life Support Systems*. Oxford: EOLSS.
- Şatana, N. S. (2016). Uluslararası İlişkilerde Bilimsellik, Metodoloji ve Yöntem. *Uluslararası İlişkiler*, 12 (46), 10-33.
- TDK. (2024). Bilim. <https://sozluk.gov.tr/>. (15.04.2024).
- The Office of Behavioral and Social Sciences Research. (2024). *Science in the Social Sciences*. <https://obssr.od.nih.gov/wp-content/uploads/2016/05/Science-in-the-Social-Sciences.pdf>, (27.04.2024).
- Topdemir, H. G. ve Unat, Y. (2014). *Bilim Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ural, Ş. (1994). Bilim Felsefesi'nin Amacı veya Bilim Felsefesi'nin Felsefesi. *Felsefe Arkivi*, (29), 1-12.
- Urry, J. et al. (2007). What is 'Social' about Social Science?. *Twenty-First Century Society*, 2 (1), 1-25.
- Wallerstein, I. (1996). *Open the Social Sciences: Report of the Gulbenkian Commission on the Restructuring of the Social Sciences*. Stanford: Stanford University Press.
- Wenning, C. J. (2009). Scientific Epistemology: How Scientists Know What They Know. *Journal of Physics Teacher Education Online*, 5 (2), 3-15.
- Yalvaç, F. (2017). Uluslararası İlişkilerde Teori Kavramı ve Temel Teorik Tartışmalar. Ramazan Gözen (Der.). *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (ss. 31-66). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yıldız, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Yöntem*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Yılmaz, A. ve Yazıcı, S. (2017). Sosyal Bilimler Felsefesinde Temel Sorunlar ve Yaklaşımlar. *Liberal Düşünce*, 22 (88), 57-68.

Structured Abstract

Although the discipline of International Relations is a very young discipline, the literature on this field offers a wide range. However, when we look at the studies on the examination of International Relations within the scope of social sciences, unfortunately, the same diversity is not encountered. The establishment of the epistemology, ontology and methodology framework of International Relations is important in terms of determining the lines that separate the field from other disciplines and placing the research in this field on a solid ground. In this context, this study tries to shed light on the scientific adventure of the discipline of International Relations from a general to a specific perspective in the form of science, social sciences and International Relations, respectively.

This study employs a qualitative research methodology through content analysis. Content analysis is a systematic technique used to identify, code, and interpret meaningful themes within written, verbal, or visual communication materials. The primary aim of qualitative content analysis is to uncover both explicit and implicit meanings in texts, in order to gain a deeper understanding of a particular social phenomenon. Within this framework, the study examines the scientific character of the discipline of International Relations through three core theoretical dimensions: ontology, epistemology, and methodology. This approach not only provides insights into the theoretical foundations of the discipline but also illuminates prevailing tendencies in its modes of knowledge production. The findings obtained through content analysis are elaborated in the subsequent sections, structured across the ontological, epistemological, and methodological levels.

The study consists of three main sections. In the first section, firstly, the definitions of various scientists about science are given. Thus, it is understood what kind of a framework should be drawn when it comes to science. Then, how science emerged is examined through the stages it has gone through from ancient times to the present. In this regard, it clarifies the diversification of the scope of science. Finally, under this section, the meaning of the concepts of ontology, epistemology and methodology is focused on. Since the study is handled through these three concepts, it is important to draw a perspective on them.

The second section primarily covers the debate between natural sciences and social sciences. The natural sciences' statements on why social sciences cannot be science are put on the table. Then, it is examined how social scientists defend themselves regarding these statements. After this discussion, an analysis of social sciences is given through ontology, epistemology and methodology.

In the third section, International Relations, a discipline of social sciences, is examined ontologically, epistemologically and methodologically. In this context, the debate between Idealists and Realists is examined within the scope of ontology, and subsequently the debate between positivists and post-positivists. In the scope of epistemology, the debate between positivists and post-positivists is examined. In addition, the pluralistic and analytical eclectic approaches that have come to the fore in recent times are examined. Finally, the debate between Traditionalists and Behaviouralists is examined within the scope of methodology. At the same time, analytical eclecticism's views on methodology are also included.